

ÖZET

Anayasa Taslağı'nın İktisadi Hükümlerinin Değerlendirilmesi

Türkiye Cumhuriyet döneminde dördüncü anayasasını hazırlamaya çalışmaktadır. Daha önce hazırlanmış olan 1924, 1961 ve 1982 anayasalarının ömürleri, yaklaşık 85 yıllık Cumhuriyet tarihinde ortalama yirmi beş-otuz seneyi geçmemektedir. Bunun nedeni, bizde 'Sivil Anayasacılık' geleneğinin olmamasında ve/veya anayasalarımızın ekonomik hükümlerinin yetersizliğinde, yani 'küresel ekonomi' ile uyumsuzluk nedeniyle; ekonomik-politik buhranları tetiklemelelerinde yatmaktadır. Yeni Anayasa Taslağı da benzer bir akıbetten kurtulacak gibi görünmemektedir. Nitekim bir anayasa, iktisadi açıdan bir toplum için; dar anlamda bir 'sosyal refah fonksiyonu' veya geniş anlamda 'ekonomik-politik model'dir. Bu ekonomik-politik model içerisinde üç örgütlenme yan yana yer alır: Siyasal örgütlenme (devlet), ekonomik örgütlenme (piyasa veya alternatifleri), yargının örgütlenmesi (hukuk devleti).

Anayasa'nın iktisadi hükümlerini ele alırsak şu dört hususu içermek durumundadır: İktisadi örgütlenmenin adı ve niteliği, kaynak tahsis mekanizması (karar alma süreçleri: Fiyat / planlama), iktisadi örgütlenme (piyasa veya alternatifleri) ile siyasal örgütlenme (devlet) ilişkileri, nihayet sosyal refah fonksiyonu yani eşitlikle ilgili sosyal değer yargılarının açıklığa kavuşturulması gerekir. Oysa Anayasa Taslağı bu bilinç ile hazırlanmamış olup; iktisadi örgütlenmemizin adını ve niteliğini bile açıkça telaffuz edememektedir. Dahası, planlamanın Anayasa'da yer almamasından veya mevhum muhalifinden fiyat mekanizmasının tercih edildiği anlaşılmakla birlikte; devlet ile piyasa ilişkisinde, gelecekte devletçi tutumu azaltılarak da olsa korunduğundan; neticede bulanık bir metin veya kargaşaya açık bir model ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak bir Anayasa sadece hukukçulara bırakılamayacak kadar önemli bir konudur. Nitekim dört Nobelli iktisatçının Hayek, Friedman, Buchanan ve Arrow'un katkıları unutulurken, bir açık toplumun Anayasa'sı oluşturulamaz.

Anahtar Kelimeler: *Anayasa, Sosyal Devlet, Piyasa Ekonomisi, Mülkiyet Hakkı, Mübadele, Girişimcilik*

ABSTRACT

Considering the Economic Regulations of the Constitution Amendment

Nowadays, Turkey is trying to prepare her fourth Constitution in the Republican Era. The former constitutions that are 1924, 1961, 1982; had almost twenty five or thirty years-lifetime. The reason for that is, either we didn't have any tradition of civil constitution or the articles related with economic matters were not sufficient enough i.e. The former regulations were against global economic order hence they have triggered the economic-politic crises. It seems to me, the new Constitution Amendment will have the same destiny with the formers. A constitution is either a social welfare function in the narrow sense or is an economic-politic model in the broader meaning for a society. In this economic-politic model, there are three organizations side by side; political organization (the state), economic organization (the market and its alternatives) and the judicial organization (the state of law).

If we consider the economic regulations of a constitution; these four matters should be clarified: The name and the qualities of the economic organisation, the mechanism of resource allocation, the relationship between the economic organization and the political organization, and lastly, the economic social welfare function i.e. the social value judgements related to equality. Yet the new constitutional sentences are prepared without this conscious; the name of the economic order is not declared openly. One can understand that the new constitution prefers the market mechanism implicitly because planning is not mentioned in it. Although the pro state inclination is reduced in term of civil liberties but the relationship between the state and the market is kept in tact, the result is to be a chaotic economic-politic model. At the end, a constitution is a more important matter to be left only in the hands of lawyers: Because the constitution of an open society can not be written without considering the contributions of the four Nobel winner economists; namely, Hayek, Friedman, Buchanan and Arrow.

Keywords: *Constitution, The Social State, The Market Economy, The Right of Property, Exchange, Entrepreneurship*

Anayasa Taslağı'nın İktisadi Hükümlerinin Değerlendirilmesi

Prof. Dr. Güneri AKALIN

İRİŞ

Altı hukukçudan oluşan Özbudun Komisyonu'nun hazırladığı ve AK Parti'ye sunulan Yeni Anayasa Taslağı'nın (<http://www.haber7.com>), toplum için en önemli kesimi iktisadi hükümleri olmakla birlikte; kamuoyunda henüz bu yönüyle tartışılmamıştır. Nitekim bünyelerinde araştırma ve düşünce kuruluşları da bulunan, ekonomik STK'lar henüz görüş açıklamamışlardır. Oysa Özbudun Komisyonu, Taslağın öngördüğü iktisadi örgütlenmenin adını koymadığı gibi; işdünyasından bu konuda henüz bir talep de gelmemektedir. Eğer taslak böyle kabul edilirse; en azından Türkiye'nin iktisadi örgütlenmesi ve kaynak tahsis mekanizması, Anayasası açısından meçhul kalacaktır.

Aslında bir Anayasa'da üç önemli örgütlenme yan yana yer alır: (1) Birincisi, siyasal örgütlenme (devlet) (2) İkincisi, Hukuk devleti (yargı) (3) Üçüncüsü, ekonomik örgütlenme (piyasa ekonomisi/karma ekonomi/sosyalizm). Bu üçlüye uygarlığın nihai ürünü gözü ile bakılmasına rağmen (Fukuyama, 1989); Taslak'da, birinci ve ikinciye yani siyasal örgütlenme ve hukuk devletine önemli ölçüde ve detaylı olarak yer verilmiş ise de; ekonomik örgütlenme ihmal edilmiş durumdadır. Hukuk devleti, siyasal ve ekonomik örgütlenmelerin ortak alt yapısını oluşturmakta olup; aynı zamanda katalizatör durumdadır. Eğer siyasal örgütlenme (devlet) ile ekonomik örgütlenme (piyasa) arasındaki ilişki uyumlu ve yatay bir yetki paylaşımı olarak düzenlenemez ise, Anayasal yapımızın düzgün işletilemesi ihtimali ağır basar. Dolayısıyla, ileride de siyasal ve ekonomik krizler demokra-

simizi tehdit etmeye devam edecek demektir.

Nitekim bir Anayasa şu üç iktisadi konuyu ihmal edemez (Akalın, 2002;85): Birincisi, iktisadi örgütlenmenin tanımı, ikincisi, bu iktisadi örgütlenme ile uyumlu bir kaynak tahsis mekanizması seçimi ve nihayet üçüncüsü ise, iktisadi örgütlenme ve kaynak tahsis mekanizması (fiyat veya planlama) ile siyasi örgütlenme ve kamu kesimi kaynak tahsis mekanizması (sosyal seçim) yani oy sandığının koordinasyonudur. Oysa Taslak bu üç konuda fikir açıklamamaktadır. Yaklaşık 137 maddeden oluşan Anayasa önerisinde ekonomik hükümler, zorlansa bile yirminin altında kalmaktadır. Bir başka deyişle, Taslağın % 15'i kadarı, ekonomik hükümlere ayrılmış olup; dolayısıyla öneri, matematiksel olarak da dengeli bir dağılım arzmemektedir.

İktisatçılar açısından Anayasa iki düzeyde düşünülebilir (Rosen, 1988;86-123):

(i) ilki; “*dar anlamda Anayasa toplumun sosyal refah fonksiyonu tercihinin ve bunun eşitlik ağırlıklarının yani sosyal adaletle ilişkin sosyal değer yargılarının yazılı olduğu yasal metindir*”.

(ii) Diğeri ise, geniş anlamda, “*Anayasa toplumun siyasi ve iktisadi örgütlenmelerini ve örgütlenmeleri içindeki kaynak tahsis mekanizmalarının (karar alma süreçlerinin) ve bu örgütlenmelerin birbirleriyle ilişkilerini düzenleyen ekonomi-politik modelidir*”.

Eğer N.Berkes’in ‘ikiyüzyıldır neden geri kaldık?’ (Berkes, 1968) sorusuna bir cevap arıyorsak; “*Anayasacılık hareketimizin, etkin bir ekonomi-politik modeli inşa etmedeki başarısızlığıdır*” denilebilir. Nitekim iktisadi açıdan, Taslağın temel hedefi; “*bu Anayasa ile nasıl kalkınabiliriz ve sosyal refahı artırabiliriz?* olmalı idi (Akalın, 1995; 71-89). İktisadi geriliğin, yoksulluk ve işsizliğin yaygın olduğu ülkelerde; Anayasalar uzun ömürlü olamazlar. Bir başka deyişle, bu haliyle kabul edilirse; Yeni Anayasa’nın da ömrü tıpkı eskileri gibi, 1924, 1961 ve 1982 Anayasaları kadar uzun olacaktır.

TASLAĞIN İKTİSADİ HÜKÜMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sosyal Devlet İlkesi ve Hukuk Devleti: Anayasamızın Cumhuriyet’in niteliklerine ilişkin 2. maddesi yani “*T.C.’nin laik, bir sosyal hukuk devleti*” olduğu tespiti, iktisadi örgütlenmenin tanımı ve işletilebilmesi açısından eksik ve yetersiz kalmaktadır. Bu konuda iki yöntem izlenebilir:

*Ya “*T.C. bir sosyal refah devletidir*” denilir: Ancak Soğuk Savaş’ın bir kurumu olan sosyal refah devletinin, (Buchanan, 1988a;1-10) artık küreselleşme koşullarına uyarlanması gerekir. Oysa Taslak “sosyal refah devleti” konusunda 1961 ve 1982 Anayasaları çizgisinden sapmamaktadır.

*Veya 2. madde yeniden düzenlenerek, Türkiye Cumhuriyeti; “*demokratik, laik ve hukuk devleti ve bir sosyal piyasa ekonomi-*

sidir" şeklinde değiştirilebilir. Taslak açık toplumun Anayasası olacaksa, hem siyasal ve hem de iktisadi örgütlenmeye gönderme yaparak bunları açıkça tanımlamalıdır.

Taslak'ta yer alan haliyle 2.madde açık toplumun tanımı ve Anayasal uygulamalar açısından da boşluk yaratmaktadır. Açık toplum (= demokrasi + hukuk devleti + piyasa ekonomisi) saçayağı üzerinde oluşur. Nitekim "*Sosyal piyasa ekonomisi*" deyiminin taslakta yer alması, hem bu boşluğu doldurur; hem de Komisyon metninde yer alan ve yanlış yorumlanan "*sosyal devlet*" tanımını düzeltir. Ayrıca sosyal piyasa ekonomisinin, Türkiye'ye uygulanması konusunda; daha önce yapılmış çalışmalar da vardır (Erkan, 2000). Özbudun Komisyonu, 2.md.'nin gerekçesinde 'sosyal devletin' kabulünü üç nedene dayandırmaktadır:

(a) "Sosyal dayanışma"

(b) "toplumsal sınıflar arasında gelir dağılımı eşitsizliklerini en aza indirme"

(c) "devletin malî imkânları ölçüsünde herkesin insanca yaşama hakkına kavuşturulması". Burada Özbudun Komisyonu'nca zikredilen gerekçeler, devletin gelir (ve servet) yani mülkiyet dağılımına müdahale edeceğini ifade veya ima etmektedir.

Ancak gerekçede bir paragraf bile yer tutmayan sosyal devletin tanımının açıkça yapılması, kapsamının ve sınırlarının çizilmesi gerekirdi. Komisyon'un özellikle sosyal devlet ilkesi ile ilgili tutumunun, devle-

tin hacminin veya işlevlerinin ucunu açık bırakması dolayısıyla özgürlüklerin zarar görmesi ihtimali mevcuttur. Bu tutumun, Liberalleri huzursuz eden bir yaklaşım olduğunu söylemek mümkündür (Hayek, 1960a;105-119). Örneğin hukuk devletinin temellerinden birisi de "özel mülkiyet"tir. Oysa öneride varolan sosyal devlet yaklaşımı ile; özel mülkiyetin korunması arasında bir çelişki vardır ve bu çelişkinin bir şekilde çözümü gerekir. İşte bu nedenlerle sosyal devleti veya sosyal piyasa ekonomisi ilkesini (Jorges ve Rodel, 2007); içini doldurarak ve aşağıdaki üç işlev ile sınırlandırarak şekillendirmek daha doğru olurdu.

Bunlar:

- (i) fırsat eşitliği,
- (ii) tam istihdam ve/veya işsizlikle mücadele,
- (iii) prim esasına dayalı asgari sosyal güvenlik.

Sosyal devlete, Özbudun Komisyonu'nun iddia ettiği üzere "gelir dağılımı eşitsizliklerini en aza indirmek" gibi bir misyon atfetmek; açıkca hükümete, piyasa gelir dağılımını eşitlemek için müdahale görevi vermek demektir. Oysa Ampirik Liberaller (Barr,1993; 47-48), sosyal devlete yaklaşımlarında, bir "safety net" (asgari güvenlik ağı) aşılsa; "yasal soygun" (Bastiat, 1997;5-8) endişesi taşırlar ki, bunun piyasalaşma sürecine ve iç barışa hizmet etmeyeceği de açıktır.

Bir hukuk devletini tanımlayan iki temel

kural vardır: (1) Kanun önünde eşitlik (2) Zulme karşı direnme hakkının kabulü. Anayasa bu iki haktan birincisini vurgulasa bile; ikincisini tanımamaktadır. Dolayısıyla özellikle Liberallerin; “*direnme hakkını kabul etmemesi*” nedeniyle tasarımı bütün iyi niyetine rağmen, hukuk devletinin anayasası olarak benimsemeleri pek mümkün değildir. Ayrıca “*gelir dağılımı eşitsizliklerini en aza indirme*” görevini üstlenen bir idare; mülkiyete müdahale ile kanun önünde eşitliği, kısmen de olsa ihlâl niyetindedir demektir. *Oysa insanlık tarihi, mülkiyet mücadelesi tarihidir.*

Ancak sosyal devlet namına piyasa gelir dağılımına keyfi müdahaleler/transferler yapılırsa; yurttaşlar, Anayasa’da yer almasa dahi; doğal hukukun bir ilkesi olan, “zulme karşı direnme hakkı”na baş vururlar. Bugün ülkemizde devletin, mülkiyete ve gelire müdahalesine karşı; yurttaşların/ mükelleflerin başvurduğu yöntem; bir sivil itaatsizlik kurumu olan; “kayıt dışı ekonomidir”. Bir başka deyişle sınırları çizilmemiş keyfi bir sosyal devletin, “fırsat maliyeti”; kayıt dışı ekonomi ve geri kalmışlık, nihayet yoksulluktur. Keyfi bir sosyal devlet ilkesi ve uygulaması, “counter-productive” yani geri-tepen bir silahtır.

Sosyal Devlet ve Sosyal Refah: Aslında sosyal devlet veya ekonomik eşitlikle ilgili olarak Anayasa’da yeralan sosyal değer yargıları veya tercihler; iktisatçıların sosyal refah fonksiyonu dediği formülasyonu hayata geçiririr (Rosen, 1987;99). Ancak bu

formülasyonun yapılması ile; bunun hayata geçirilmesi, iki ayrı konudur. Komisyon örtülü de olsa, piyasa ekonomisi yönünde bir tercih yapmakla birlikte; 1961 ve 1982 Anayasaları’ndan müdevver “**Samuelson-Bergson tipinde bir sosyal refah fonksiyonuna**” (Varian,1990;532) veya yeniden paylaşımcı bir sosyal refah devletine gönderme yapmaktadır. Örneğin Taslakta “ödeme gücü ilkesi ve vergi yükünün dengeli dağılımı, maliye politikasının amacıdır” denilmektedir. Dolayısıyla Anayasa taslağının zimmî sosyal refah fonksiyonu (Samuelson -Bergson) ile zimmî iktisadi örgütlenme tercihi (piyasa ekonomisi) veya kalkınma yine çelişir gözükmemektedir. Neticede sosyal devlet ilkesi, sadece 2.md ile başlayıp bitmemektedir.

Eğer 2.md eskisi gibi korunacak, yani sadece devletin nitelikleri vurgulanacak ve iktisadi örgütlenme açısından tercih belirtilmeyecek ise; sosyal devletin, küreselleşme ve dışa- açık ekonomi dönemindeki tanımının, piyasa ekonomisi ve özellikle kalkınma (Gwartney ve Stroup;76-81) ile bağdaştırılacak şekilde yeniden formüle edilmesi gerekir. Sosyal devletin, Soğuk Savaş dönemindeki (Beveridge,1945), kapalı ve sermaye fazlası (tasarruf paradoksu) olan gelişmiş ekonomilerdeki yeniden bölüşümcülük yani devletin, faktör piyasasına ve gelir dağılımına müdahalesi şeklinde yorumlanması artık yanlış olur (Hayek, 1960 b; 253-267). Milli Gelirin artırılması ve dağılımının düzeltilmesi; piyasa ekonomisinin, kal-

kınma ile başaracağı bir işlevidir. Sermaye birikimi sayesinde, istihdam hacminin artışı ve reel ücretin yükselmesi ile; önce mutlak yoksulluğun tasfiyesi ve zaman içinde, kalkınmanın kendi doğal akışıyla, gelir dağılımında düzelme gerçekleşecektir.

Kuznets Teoremi'ne göre (Kuznets,1959) gelir dağılımının, piyasa ekonomilerinde kalkınmaya paralel olarak önce bozulacağını ve daha sonra sermaye birikimi hızının, işgücü arzı artışını aşması ile; tekrar düzeleceğini öngörmektedir. Her ne kadar Kuznets Teoremi, kapalı ekonomi dönemine ait ise de; küreselleşen dünyanın doğrularına da hitap etmektedir. Taslak'ta yer alan "sosyal devlet ilkesi" konusundaki düzenlemeler, Kuznets Teoremi ve Rawlsian (Rawls, 1974) sosyal refah fonksiyonu ile de bağdaşmamaktadır. Dolayısıyla önce yeni sosyal devlet kavramına ilişkin, ilke kararları alınmalıdır. Aksi halde fırsat eşitliği, tam istihdam hedefi ile asgari ve prim ödemeli sosyal güvenlik yaklaşımı; aşılabileceği görülmektedir. Öyle ise sosyal güvenliği, hangi kurum temin edecek ve nasıl finanse edecektir? Sosyal güvenlik ilke olarak; bir sigorta olarak, piyasalardan mı satın alınacaktır? Yoksa bir hak olarak devletçe tanıyarak, vergilerle mi finanse edilecektir?

Bir geri kalmış ülkede; sosyal devlet, ancak kalkınmacı devlet olarak tanımlanabilir ve devletin bölüşüme katkısı, kalkınma aracılığı ile ve dolaylı olabilir. Yoksulluğu ve işsizliği tasfiye edecek olan; sosyal devlet uygulamaları değil, piyasa güçleri ve kal-

kınmadır (Mises,1990;36-39). Milli gelirin düzeyi, nasıl dağıtılacağına bağlıdır. Türkiye'de devletin piyasa gelir dağılımına müdahalesi, gelişmiş ülkelerdeki (Almanya'daki) türden 'yeniden bölüşümcülük' esasına bağlanamaz. Zira ortada Almanya'daki gibi yeniden dağıtılması gereken bir iktisadi fazla (tüketilemeyen fazla/tasarruf paradoksu) yoktur. Neticede sosyal devletin, Türkiye'deki ve Almanya'daki günümüzdeki tanımları ve işlevleri birbirlerinden farklı olduğu gibi, düne yani Soğuk Savaş Dönemi'ne göre de günümüzde değişmek durumundadır.

Taslaktaki Sosyal Devlete İlişkin Düzenlemeler: Anayasamız'da yer alan sosyal devlet ilkesi, 2. madde'deki ilke ile başlayıp bitmemektedir. Nitekim gerekçede devlete mali imkânları ölçüsünde uygulanmak üzere pozitif görevler verildiği ifade sinin, Anayasa'nın diğer maddelerine fiilen yansıdığı görülmektedir. Bu sosyal devlet ile ilişkili maddeler aşağıda bir çizelgede topluca gösterilmektedir.

Din veya Din ve Ahlâk Kültürü Dersleri ile Piyasa Ekonomisi: Dürüstlük veya ahlâk bir kamu hizmeti veya İktisat dili ile sosyal/kamusal (social good) maldır (Rosen,1987;64-65). Bu nedenle devlet bu -dürüstlük/ahlâk- kamu hizmetini, yerine getirebilmek üzere okullarda din ve ahlâk dersleri ile Diyanet İşlerini (camileri) finanse etmektedir. Oysa 24. md. de yer alan din veya ahlâk dersi öğretiminin, piyasa ekono-

Çizelge: 1

Taslakta Yer Alan Sosyal Devlete İlişkin Düzenlemeler (Sosyal Refah Fonksiyonu Ağırlıkları)		
1)	45. ve 49. md.	Eğitim ve Sağlık Hakları
2)	49.md.	Sosyal Güvenlik Hakkı
3)	41.md	Vergilemede ödeme gücü ilkesi ve vergi yükünün dengeli dağılımı
4)	47. ve 48.md.	İşçilerin sendikalaşma, toplu pazarlık ve grev hakları
5)	29 ve 46.md. düzenlemesi	Çalışma özgürlüğü, çalışanların sosyal hakları, asgari ücret
6)	46.md. koruması	Devletin istihdam artışı sağlaması ve işsizler ile güçsüzleri
7)	128. md.	Devletleştirme

misî açısından önemi anlaşılmadığından, Taslak metinde; öğrenci ve kanuni temsilcisinin isteği ile muaf tutulabileceğinden bahis edilmektedir.

Oysa Ahlâk ve bunun kaynakları olan Din veya Felsefe yani Etik'in, bir piyasa ekonomisindeki iktisadi işlevi, bir sosyal mal yani kamu hizmeti olarak; mübadeleyi yapan taraflara dürüstlük öğütlemesi ile piyasa işlem maliyetini düşürmesidir. Dürüst bir toplumda daha az risk primi nedeniyle daha düşük piyasa işlem maliyeti, dolayısıyla daha az kamu hizmetine ihtiyaç vardır veya borçlar ödendiği için faizler daha düşük olur. Dolayısıyla aileler istedikleri türden bir din ve ahlâk kültürü dersini felsefi veya dini inançlarına göre seçebilirler; ancak bu derslerin seçimlik/mecburi olması, öğrencinin sosyalleşmesi veya sosyal sorumluluğu açısından gereklidir (Akalin, 2002;33-35).

Bu nedenle din ve ahlak kültürü dersinin, öğrencilere yaşadıkları toplumdaki veya dünyadaki temel inanç sistemlerini öğretmesi yanında; sosyal ahlâk ve dürüstlikle ilgili bir vizyon vermesi için, iktisatçıların, felsefecilerin ve ilahiyatçıların birlikte yer alacakları bir komisyonca, müfredatın ve ders kitaplarının hazırlanması yerinde olur. Bir açık toplumda kalkınma sadece akıl ve bilimle yönetilebilecek bir süreç değildir. Kalkınma ikliminin, sosyal değer yargılarının ve bunları üreten kurumların desteğine ihtiyaç vardır. İşte bu nedenlerle, kalkınma sürecinde sosyal değer yargılarının kaynağı olan; din, örf, ideoloji ve hümanizmanın, piyasa ekonomisi için pozitif dışsallıklar doğuracak şekilde yorumlanmaları ve öğretilmeleri gerekir.

Mülkiyet Hakkı: Taslakta yer alan bir diğer sorun, 28. maddedeki *“mülkiyet hakkının kamu yararı ile sınırlandırılabil-*

ği” hususudur. Aslında kamu yararı, mutlak olarak mülkiyet hakkının devletçe tanınmasında ve korunmasında yatar. Bir ekonomik örgütlenmenin niteliğini belirleyen temel öge; mülkiyet rejimidir (Kornai,1992; 482-486). Zira piyasa ekonomisini etkin kılan özel mülkiyetin mevcudiyeti ile mübadelesinin mümkün olmasıdır (Winnecki,1997;218-235). Müdahale edilmesi gereken husus, malikin mülkiyet hakkını kullanımının (tasarrufunun) kamu yararı (sosyal refah) aleyhine sonuçlar yaratmasıdır. Teknik bir deyimle mülkiyet hakkının kullanımının negatif dışsallıklar doğurması önlenmelidir. Bunun araçları vergiler, regülasyonlar, sübvansiyonlar vb. politikalar olabilir; ama mülkiyet hakkının veya malikin tasarruf özgürlüğünün sınırlandırılması olmaz. Zira mülkiyet, özgürlüklerin garantörüdür (Buchanan,1993;10-14).

Mülkiyet hakları ile tasarrufunu içeren Coase Teoremi (Coase,1960;1-44), Nobel konusu önemli bir husus olup; bu gibi düzenlemeler hukukçularının ehliyet sınırını aşar. Mülkiyet hakkının tek geçerli sınırlanması, kamu hizmeti amacıyla kamulaştırma olabilir. Ancak kamulaştırmalarda, kamu hizmeti son bulduğunda devlet, eski malike rüçhan hakkı tanınmalıdır. Bir başka deyişle bir açık toplumda özel mülkiyet esastır (de Soto, 1996;1-9); ve aksine devlet mülkiyeti sınırlı olup; kamu hizmeti ile kayıtlı kalmalıdır.

Zira medeniyet özel mülkiyetin kabulü ve devletçe himayesi ile başlar. Nitekim

“*mülkün temeli adalet*” ise; “*adaletin temeli de özel mülkiyet*”tir (Hayek,1960b;234-263). Özel mülkiyet ve kapsamı, iktisadi örgütlenmenin niteliğini tayin edeceğinden (de Soto,1987;10-20), büyük bir önemi haiz olup; sadece miras hakkı gibi bireysel hakların korunması ile sınırlı değildir. Taslak'ta üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin asıl olduğu tanınmalı ve devletleştirme bu sınırlama dikkate alınarak, tekrar düzenlenmelidir. Bu amaçla 28. madde şöyle önerilebilir: “*Mülkiyet hakkı ile miras hakkı asıldır ve devletin himayesi altındadır. Mülkiyet hakkının kamu yararı aleyhine kullanımına (negatif dışsallıklara) karşı devlet vergi ve benzeri politikalarla önlem alır*”.

Dahası iki kurum ve uygulamaları, mülkiyet hakkını tehdit etmektedir. Bunlar, Anayasa'da (i)“vergilemede malî güç (Hayek,1960c;306-324) (ödeme gücü) ilkesi”nin kabulü ile (ii)“sosyal güvenliğin bir hak olarak tanınması”dır (Hayek, 1960d; 253-267). Böylece devlet, vergiler ile üçüncü bir ortak olarak sosyal güvenliğin finansmanına katılacak demektir. Mülkiyetin, vergi ve sosyal güvenlik ikilisi ve diğer sosyal devlet uygulamalarıyla (eğitim + sağlık + konut/TOKİ vb.) devlet eliyle; mükelleflerden, seçmenlere / yurttaşlara transferi, bir piyasa ekonomisinin işleyiş kuralı ile birlikte kalkınmayı yani sosyal devletin asıl mekanizmasını engeller. Devletin mülkiyete müdahalesi, kamu hizmetleri ve kara para ile sınırlı kalmalıdır.

Ayrıca pirim esaslı asgari sosyal güvenlik, tam istihdam ve fırsat eşitliği ile kayıtlı kalmak üzere sosyal devlet harcamalarını finanse edebilir. Bir başka deyişle “iyi bir gelir dağılımı” bir sosyal mal/kamu hizmetidir (Thurow,1971;327-336). Dolayısıyla kamu düzeninin sağlanması ve mülkiyet hakkının korunması da “iyi bir gelir dağılımından” yararlanır. Ancak “iyi bir gelir dağılımı”ndan ne anlaşıldığı farklı bir şeydir. Oysa devlet, sosyal devlet ilkesi gereği gerekçede anlatıldığı üzere; gelir ve servet eşitliğine yönelirse sadece mülkiyet hakkını ihlal etmekle kalmaz ve ayrıca “iyi bir gelir dağılımı”nın oluşmasını da engeller. Zira içinde bulunduğumuz piyasalaşma sürecinde ve kalkınma aşamasında; devletin gelir dağılımına müdahalesi: (i) Fırsat eşitliği ve (ii) tam istihdam ve/veya istihdam artışı (ii) pirim esaslı asgari sosyal güvenlik ile sınırlı kalırsa piyasa ekonomisi ile bağdaşabilir. Dolayısıyla Anayasa’da yer alan, sınırları çizilmemiş bir sosyal devlet ilkesi ile, mülkiyet hakkı ve “iyi bir gelir dağılımı” kısacası sosyal refah ile; çelişmektedir.

Sözleşme, Teşebbüs ve Çalışma Hürriyetleri: 29. Maddede yer alan sözleşme, teşebbüs ve çalışma hürriyetleri; devletçe bireye tanınmış haklar gibi kaleme alınmışlardır. Zira bu hürriyetlerin; “genel sağlık, milli güvenlik, genel ahlâk ve başkalarının güvenliği gerekçeleri ile sınırlandırılabilir” yazılıdır. Öncelikle bu haklar, devletin bir lutfû olmayıp; devlet varlığını bu

hakları sağlamaya borçludur (Friedman,1962;2-34). Devletin bu hakları sınırlandırabilmesi, kanun ve mahkeme kararı ile olmalıdır.

Ayrıca madde “*sözleşme, girişim, çalışma hürriyetleri asıldır; ancak kanuna ve ahlâka aykırı kullanılamazlar. Bu hürriyetleri sağlamak ve korumak devletin görevidir. Devlet bu özgürlüklerin kamu yararı (sosyal refah) aleyhine kullanımına karşı, yalnız kanun ve mahkeme kararları ile önlem alınabilir. Sözleşmelerin yerine getirilmemesinden devlet de sorumludur*” şeklinde değiştirilmelidir. Sözleşmelerin yerine getirilmesinden devletin de sorumlu kılınmasının nedeni; piyasa ekonomisinin işletilebilmesinin ancak bu sayede mümkün olacağıdır. Zira piyasa ekonomisinin işlemesi, devletin ve sosyal yararın yani kamu yararının kaynağıdır.

Bu maddede yer alan mübadele hürriyeti (Buchanan,1997a;9-20) ayrıca piyasa ekonomisini düzenleyen temel regülasyonlar olan Medeni, Ticaret ve Vergi Yasaları’nın esasıdır. Dolayısıyla daha titiz ve açık düzenlemeyi hak etmektedir. Öncelikle bu üç hürriyetin bir madde ile bir araya sıkıştırılması doğru değildir. Zira teşebbüs ve çalışma özgürlükleri; sözleşme hürriyetinden kaynaklanırlar ve sözleşme özgürlüğü, mübadeleyi işlettiğinden piyasa ekonomisinin kalbi bu maddede atmaktadır. Sözleşme hürriyeti ve onu izleyen ayrı maddeler olarak, teşebbüs ve çalışma hürriyetleri yer

alabilirler. İktisadi özgürlüklerin çerçevesi, bu üç madde ile çizilmekle birlikte; madde-nin düzenleniş şeklinden bu bilince sahip olduğu anlaşılamamaktadır.

Vatan Hizmeti: Bilindiği gibi, gönüllü (ücretli) askerlik ve zorunlu askerlik olmak üzere iki tür askerlik rejimi mevcuttur. 40.maddenin “vatan hizmeti” başlığından, Anayasa’nın zorunlu askerlikten yana bir tutum sergilediği anlaşılmaktadır. Ancak zorunlu askerlik hizmeti bir aynî ve ayrımcı vergidir (Stiglitz,1988;315-316). Eğer zorunlu askerlik rejimi korunacak ise; 40. Md.deki “Vatani Hizmet veya askerlik düzenlemesini”, vergiler ile ortak başlık altına almak daha doğru olur. Zira İktisat Biliminde “vatani hizmet” diye bir kavram yoktur. Barış dönemindeki zorunlu askerliği, ordu ihtiyaçları gerekçesi ile; savunular vardır (Stiglitz,1988;315-316).

Ancak Liberal iktisatçılar (Friedman,1962;2-34) özellikle barış dönemindeki zorunlu askerliğe karşıdır: (i) Ekonomik özgürlükler ile bağdaşmadığından, (ii) Fırsat maliyetini dışlayarak etkin kaynak dağılımını önlediğinden, (iii) Ayrımcı ve aynî bir vergi olduğundan (sadece geç ve sıhhatli erkek nüfustan alınan vergi olması). Ayrıca MSB’nin ülkemizde zorunlu askerlik dışında farklı uygulamaları da mevcuttur: Uzman erbaşlık veya yurt-dışındaki uyruklarımıza uygulanan paralı askerlik gibi. 40.md.’deki “vatani hizmet başlığı” bütün bu uygulamaları ve talepleri kapsamaktan uzak eski bir yaklaşımı yansıtmaktadır.

Ayrıca farklı askerlik rejimlerinin varlığının, Anayasa’nın kanun önünde eşitlik ilkesi ile de çeliştiği iddia edilmektedir.

Vergiler: Vergiler ile ilgili 41. md. 1982 Anayasası’nın (73. md.) bir kopyasıdır. Fakat tek yenilik mahalli idarelere tarifelerini yasal sınırlar içerisinde; tespit yetkisinin verilmesidir. İtiraz doğuran husus, madde-nin öncelikle “**ödeme gücü ilkesine**” atıfta bulunmasıdır. Aslında ödeme gücü ilkesi, bir siyasal değer yargısı olup bilimsel bir doğruya işaret etmez. Nitekim bu ilke ancak gelirin marjinal faydasının ölçülmesi ve azaldığının ispatı halinde savunulabilir ama bu hususlar geçerli değildir. (Robbins,1935; 149-150). Diğer taraftan eğer ödeme gücü amir hüküm ise; mevcut vergi sistemimiz, Anayasa’ya aykırıdır. Zira vergi gelirlerimizin yaklaşık % 72’si vasıtalı vergilerden sağlanmakta olup (DPT,2007;51); Gelir Vergisi hasılatının yarısı da ücretlilerin ödediği stopajlardır. Bu durum, en azından Anayasa’nın yani hukuk devletinin; ülkemizde vergi alanında geçerli olmadığını göstermektedir.

Oysa kalkınan bir ülkede vasıtalı vergilerin ağır basması ve ödeme gücü ilkesinin ihmalî kaçınılmazdır. “**Ödeme gücü ilkesi**” ve “**vergi yükünün dengeli dağılımı maliye politikasının sosyal amacıdır**” şeklindeki, ihlal edildikleri uygulamalar ile sabit ve suç doğuran, göstermelik (program) hükümlerden kaçınmak yerinde olur. 1982 Anayasası ve Özbudun Komisyonu

Önerisi, ihtiyaca cevap vermekten uzaktır. Taslak'taki düzenleme; iktisadi örgütlenme ve kaynak tahsis mekanizması, sosyal devlet ilkeleri dikkate alınarak ve kalkınma gereklerine uygun bir şekilde yeniden kaleme alınmalıdır.

Madde yeniden şöyle yazılabilir: *“Vergiler, kamu hizmetlerine yurttaşların katılma payıdır. Kanunla düzenlenirler. Fiyatlandırılabilen kamu hizmetlerinin finansmanında ilke; kullanıcı harçları ile kullananın ödemesidir. Özel teşebbüs tarafından sağlanan kamu hizmetleri vergiden muaftır. Vergilerin, piyasa müşevviklerini kırmayacak, fırsat eşitliğini sağlayacak, istihdamı artıracak ve kalkınmayı hızlandıracak şekilde salınması ve harcanması, maliye politikasının sosyal amacıdır. Devlet, kalkınma işlevi nedeniyle tasarrufların ve yatırımların vergilendirilmesinde özel bir rejim kabul edebilir. İdare, seçmenlerin, vergi mükellefi kılınmasından ve kayıt dışı ekonominin tasfiyesinden sorumludur. Devletin vergilendirme yetkisi, iktisadi özgürlükleri (mülkiyet, sözleşme, teşebbüs ve çalışma) kısıtlayacak, piyasa ekonomisinin ve tasarrufların hacmini azaltacak şekilde kullanılamaz”.*

Bedavacılığı önlemek için; seçilme hakkını sadece vergi mükelleflerine tanımak, akla gelen bir çözümdür. Türk vergi sistemini ve hatta demokrasisini kemiren ve rant paylaşımına dönüştüren veya popülizmin kaynağı olan husus; seçmenlerin 3/4'nün

vergi mükellefi olmamasıdır. Taslak bedavacılık ve bunun doğurduğu kayıtdışılık sorununu (Akalin,1996) ihmal ederek hazırlanmıştır. Tek yenilik mahalli idarelere verilen olumlu yetkidir. Tasarrufların vergilemesinde (Lewis,1984;35-40); tam istihdam ulaşınca kadar yarattıkları dışsallıklar ve çifte vergilemeden sakınmak için ayrıcalıklar tanınmalıdır. Netice olarak vergileme üç ilke üzerine kurulmalıdır: (i) Kanun önünde eşitlik ve kayıt dışılığın önlenmesi; Hukuk devleti dostu olması (ii) Piyasa müşevviklerini kırmaması; Piyasa-dostu olması (iii) Tasarruf ve yatırımların teşviki; Kalkınma/büyüme-dostu olmasıdır. Aksi halde Anayasal düzenlemeler fiilen uygulanamayacak demektir.

Fırsat Eşitliği (= Eğitim, Sağlık ve Konut) ve Tam İstihdam (45. ve 49 md.ler): Alvin Hansen'e göre *“bir ülkede demokrasinin varlığı fırsat eşitliği ve tam istihdamın varlığına”* bağlıdır. Eğitim, sağlık ve fırsat eşitliğinin özüdür. Belki bunlara yaşanabilir bir konutu da katabiliriz. Anayasa'da eğitim ve sağlığa vurgu varsa da; tam istihdam ve sosyal konut, hatta TOKİ'nin varlığı bile unutulmuştur. Oysa tam istihdam işçi sınıfının, fırsat eşitliği (sağlık ve eğitim) ise orta sınıfın talebidir. Taslak bu haliyle orta sınıfa hitap etmektedir. Ayrıca fırsat eşitliği, bedava devlet okulları ve hastaneleri ile paralı özel okulların ve hastanelerin yanyana rekabet etmesi demek değildir (Akalin,1993). Öncelikle kamu ve özel kurumlar arasındaki bu haksız rekabet kal-

dırılmalıdır (Hayek,1960e;105-119).

Özel okullar ve hastaneler kendi maliyetlerini finanse etmek üzere hizmetlerini fiyatlandırmak ve bunlara ek olarak, rakipleri devlet kurumlarının finansmanı için de; KDV ve KV ödemek durumundadırlar. Oysa eğitim ve sağlık, birer sosyal mal olduklarına göre; özel teşebbüsce de arz edilmeleri halinde vergilendirilmemeleri gerekir. Dahası devlet okullarının ve hastanelerinin sıfır fiyatla hizmet arzı, haksız rekabet yarattığı gibi; ödeneklerle finansman bu kurumları, eğitim ve sağlık KİT'lerine çevirmektedir (Buchanan,1997;36-48). Yirmi milyona yaklaşan öğrenci kitlesi ve bir milyonu aşan öğretmen kadrosu ile MEB yönetilemez bir kuruma dönüşmüştür. Gerçekte milli eğitimde ve sağlıkta bir düzen değil kaos mevcuttur. Oysa Taslak bu gerçeği ihmal etmektedir.

(a) Eğitim ve sağlık ya tedricen özelleştirilmeli ve devlet, bütçe ödenekleri ile bu özel kurumlardan hizmet satın alarak (kupon sistemi) (Friedman,1962;85-105) öğrencilere veya hastalara dağıtmalı ya da özel kurumlardan hizmet satın alanlara vergi indirimi temin ederek fırsat eşitliğini sağlamalıdır (Stiglitz,1988;379). Kısacası devlet bu durumda sadece regülasyon ve denetimden sorumlu olmalıdır. (b) Veya; devlet ilk adımda sağlık ve eğitim kurumlarını vergilemekten vazgeçmelidir. Zira öğrenci ailelerinin, bu vergileri ödemeleri ile; fırsat eşitliği de bozulmaktadır (Hayek,1960e;105-119). Dahası Yüksek Öğre-

timde özel üniversitelerin, vakıflara ait olma şartına ve kuruluş yasasına bağlanması ile veya YÖK akreditasyonu veya ek düzenlemeler ile piyasaya girişleri engellenmektedir. Taslak'taki Yüksek Öğretim piyasasına girişin engellenmesi, rant yaratarak çürümeye yol açmaktadır. Girişimciliği caydıran; bürokratik bir eğitim ve sağlık sistemi (Buchanan,1997;36-48) ile Türkiye "fırsat eşitliği"ni yakalayamaz.

Madde aşağıdaki şekilde fırsat eşitliği ve tam istihdam gibi genel bir başlık altında düzenlenebilir: **"Devlet, fırsat eşitliği için; eğitim ve sağlık hizmetleri sağlamakla yükümlü olup; tam istihdamı gerçekleştirmek üzere piyasaları teşvik eder. Çalışma, eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik ile ilgili düzenlemeler; fırsat eşitliğine ve tam istihdam hedefine aykırı olamazlar. Devlet, ailenin, yaşanabilir bir konuta kavuşmasını destekler. Kamu hizmetlerini sağlamada, özel sektör ve kamu kurumları arasında rekabet koşullarının temini devletin görevidir."**

Çalışanların Hakları (46, 47, ve 48.md.ler): Bir az gelişmiş ülkede reel ücretleri artıracak veya bu refah artışını istikrarlı kılacak husus; grev ve toplu sözleşme veya sendikalaşma hakkının varlığı değil piyasa güçleridir. Bir işgücü monopolü olan sendikaların (Hayek,1960f;267-285) toplu sözleşme ve grev haklarını kullanmaları, istihdam artışını kısıtlayabilir. **Dolayısıyla çalışanların bu haklarının varlığı ve**

kullanımı, kalkınmayı ve tam istihdamı, küresel rekabeti kısıtlamayacak şekilde düzenlenmelidir. Oysa Taslakta yer alan ilgili maddelerdeki sınırlamalar, genel sağlık, milli güvenlik, kamu düzeni, başkalarının hak ve hürriyetleri ile suç işlenmesi gibi hukuki nedenlerdir. Taslak'taki düzenlemeler, küreselleşme öncesinde ve kapalı ekonomi döneminden miras kalmış gözük-mektedir.

Ancak tam istihdam ve fırsat eşitliği bir ütopyaya dönüştükçe; ülkeler, açık toplum idealinden de uzaklaşır ve hukuk devleti zaafa uğrar (Samuelson,1988). Halkın, günümüzde devletten ve bu Yeni Anayasa'dan en önemli talebi; ***“işsizlik ve yoksulluğuna çare bulmasıdır”***. Ancak Devlet piyasalarda firmaların tekelleşmesini önlerken, işgücü piyasasında sendikaları haklarla donatarak tekelliliği destekleyerek hem “kanun önünde eşitlik ilkesini” çiğnemekte ve hem de rekabeti engellemektedir (Missess,1990a;65-68). Oysa çalışanların hakları ile piyasa ekonomisinin çelişmesinden, en çok işçiler zarar görür.

Toplu sözleşme, grev ve sendikalaşma maddelerine; ***“bu haklar tekelleşme yaratacak, ve devletin tam istihdam hedefini engelleyecek yani işsizlik doğuracak şekilde kullanılamazlar”*** ifadesi eklenmelidir. Bir başka deyişle, kalkınmış bir tam istihdam ekonomisindeki sendikalaşma, toplu sözleşme ve grev hakkının kapsamı ve kullanımı ile bir az gelişmiş ülkedeki dü-

zenlenlenmeleri farklı olmak durumundadır. Bu hakların sendikalarca, işsizlik ve yoksulluk yaratacak şekilde “kapalı dükkan”(close shop) veya uzun süreli grevler türünden yani işgücü piyasalarına giriş ve çıkışı kısıtlayacak ve işgücü tekellerine dönüştürecek şekilde kullanılması engellenmelidir. Nitekim KİT'lerde ve kamu sektöründe veya özel teşebbüs holdinglerinde; sendikalı işçilere ödenen fırsat maliyetlerini aşan yüksek reel ücretler, ücret disiplini ni bozar (Kornai,1990;142-145). Sermaye birikimini yavaşlattığı ölçüde, işsizler ve yoksullar üzerine salınan rant benzeri bir vergiye dönüşür.

Sosyal Güvenlik ve Sağlık Hakları: Sağlık ve sosyal güvenlik haklarını düzenleyen 49.md. ilke olarak doğru bir yaklaşım sayılsa bile ***“herkes sağlık ve sosyal güvenlik haklarına sahiptir”*** demekle amacını aşmaktadır (Buchanan,1988;10-20). Bu takdirde sağlık ve sosyal güvenlik sigortalarının finansmanı, zîmnem prim yerine vergilere yüklenmiş olmaktadır (Aaron, 1982). Dolayısıyla sağlık ve sosyal güvenlik; sigortadan uzaklaşarak, bir hakka kayılmakta ve yeşil kart veya emekli maaşı, kamu hizmetine dönüşerek dolayısıyla vergi mükelleflerinin sırtında bir yük olmaktadır. Oysa milli gelirin düzeyi, nasıl dağıtıldığına bağlıdır. Çoğunluk oyunun geçerli olduğu bir demokraside eğer seçmen çoğunluğu bedavacı ise; popülizme/rant ekonomisine dönüşmesinin aracı KİT'ler ve sosyal güvenliktir. Rant konusunda literatürde Türkiye

referans ülke durumundadır (Krueger,1974).

Bunun yerine *“sağlık ve sosyal güvenlik sigortaları ilke olarak, pirim ile finanse edilir fakat muhtaçların (işsizler ve yoksulların) bu hizmetlerden yararlanması için devlet fon oluşturur ve bu fonlardan yararlanmanın koşulları kanunla tespit edilir. Devlet bu amaçla kurumlaşır veya regülasyon ve reasürans görevlerini üstlenir. Ayrıca devlet, vakıflar eliyle sosyal dayanışmayı yani sosyal güvenlik ve sağlığı destekler”* denilebilir.

Dolayısıyla Taslakta yanlış olan sadece sağlık ve sosyal güvenlik sigortalarında prim yerine vergilerle finansmanı yani kamu hizmetine dönüştürülmeleri (Hayek,1960g;285-306) hususu değildir. *“Devletin regülasyon, denetim ve reasürans görevlerinin”* de ihmalidir (Akça,2007;18-24). Oysa devletin, kaynağını Anayasa'dan almayan bir kamu hizmeti için örgütlenmesi ve/veya sağlaması mümkün değildir. Ayrıca bu maddenin düzenlenmesinde tersine seçim ve ahlaki risk nedenleriyle sağlık ve sosyal güvenlik sigortalarının piyasa başarısızlığına uğramalarından doğacak sakıncaların giderilmesi için (Stiglitz,1986;333-334) devletin önlemler alacağı ya kurumlaşacağı veya riski üstlenebileceği de madde metninde veya gerekçe belirtilmelidir.

Kamu Hizmeti: Kamu hizmeti deyimi Anayasa Taslağının muhtelif maddelerinde

(39, 95, 97, 128 md.ler) yer almakla birlikte bir tanımı yoktur. Oysa kamu hizmetleri, devlete vücut veren sosyal mallardır.

Yalnız bu tanımsızlık beş sakınca doğurmaktadır:

*Birincisi devletin ekonomik hacminin bir sınırı bulunmadığı sonucuna varılabilir.

*İkincisi mahalli idarelerin tanımındaki gibi hatalı formülasyonlara yol açmaktadır. “97. md. “mahalli idareler halkın müşterek mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kanunla kurulmuş.....tüzel kişilerdir”. Bu tanıma göre Yalova Belediyesi ile Yalova Ticaret Odası’nı ayırt etmek pek mümkün değildir. Dolayısıyla öneri metninde yer alan “müşterek mahalli ihtiyaçlar” deyi mi, yeterli bir bilimsel tanım sayılamaz. Doğrusu “mahalli idareler, mahalli kamu hizmetlerini/yerel sosyal malları sağlamak üzere kurulmuş kamu tüzel kişilikleridir” olmalı idi (Akalın,1994).

*Üçüncüsü “ kamu hizmetleri, memurlar, sözleşmeli personel ve işçiler eliyle de görülebilir” denilmektedir. Kamu hizmetinin sağlanmasında tüzel kişiliği temsil edenlerin memurlar olması ile emek girdisi sağlayanların veya kiralanan şirketlerin personelinin işçiler bulunması hususları ayırt edilerek bu formülasyon tekrar kaleme alınmalıdır. Aksi halde kamu sektörünün, devletin yerine; toplu sözleşme ve grev hakkı ile donatılmış sendikaların denetimine girmesi tehlikesi vardır.

*Dördüncü olarak, özel sektörde kamu

hizmetinin sağlanması durumunda; eğitim veya sağlıkta, devletin sorumluluğu ve bu sorumluluktan doğan regülasyon ve denetim yetkilerinin içeriği ve kapsamı ile nasıl kullanılacakları ilke olarak vazedilmelidir (Stigler,1971). Bir özel hastahane de böbreği çalınan hasta veya özel okulda yetersiz eğitim gören öğrenciye karşı devletin sorumluluğu ne olacaktır? Zira kamu kurumlarının amaç fonksiyonu kamu yararı (net sosyal yarar) iken, özel teşebbüsün amacı kâr maksimizasyonu olduğuna göre ortaya çıkan çelişki; asimetrik bilginin bulunduğu bu alanda, nasıl telafi edilecektir? Bu nedenlerle bu kamu hizmeti üstlenen özel kurumlarda tam zamanlı veya yarı zamanlı “kamu gözlemcileri” bulundurulması önerilebilir.

* Beşincisi, Taslakta *“128.md de yer alan kamu hizmeti niteliğindeki teşebbüsler devletleştirilir”* ibaresi, teşebbüsle devletin karıştırıldığı fikrini vermektedir. Ancak bu vesile ile hür teşebbüs ve özel mülkiyet, siyasi takdire; yani keyfiliğe terk etmiş bulunmaktadır. İşte bu gerekçelerle metinde *“kamu hizmetleri, sosyal mallardır. Ancak devlet veya onun denetimindeki özel kurumlarda sağlanırlar. Kamu hizmeti sağlayan özel kurumların denetimi ve regülasyon yetkisi devlete aittir. Devletçe kamu hizmetlerini sağlamada uygulayıcıları olarak tüzel kişiliği temsil yetkisi, devlet memurları ile sözleşmelere aittir”* şeklindeki bir düzenlemenin yer alması, yukarıda sayılan sakıncaları ve tartışmaları ortadan kal-

dırabilir. Ayrıca sosyal malların tanımı ya gerekçede verilebilir veya kısaca madde metninde “tüketimleri rakip olmayan mallardır” (Rosen,1988;62) şeklinde ifade edilir.

K.Bütçe: 125. maddede yer alan K.Bütçe ile ilgili şekli düzenlemelerin bir kıymeti olmadığı artık uygulamalar ile anlaşılmıştır. K.Bütçe hastadır ve IMF denetimi ile bile nekahat dönemi atlatılamıştır. K.Bütçe’nin hastalığı, hizmet bütçesi olmaktan çıkarak bir transfer bütçesine dönüşmesidir. K.Bütçe üzerindeki servis yükü haczini kaldırmanın yolu, kayıt dışılığın kapsanması değil; borç yükünün vergi dışı alternatiflerle azaltılmasıdır. Nitekim K.Bütçe’deki servis yükü, mutlak tutar olarak değilse bile nispi tutar olarak azalmakla birlikte; bunun yerini sosyal güvenlik açıklarının aldığı görülmektedir.

Artık K. Bütçe ile ilgili hükümler arasına “mali disiplin” ile ilgili düzenlemeleri koymaya ve bütçeyi popülizmin elinden kurtarmaya mecburuz (Buchanan, 1986;a). Çekirdek devletin fonksiyonu olan malî işlevin aksamaması, devleti ve toplumu tehdit etmektedir. Ancak mali disiplin, piyasa disiplini- nin bir türevi olduğundan; sadece yasal düzenleme ile gerçekleştirilemez. Özelleştirmelerin bitirilmesi ile K.Bütçe ile KİT’lerin bağının kesilmesi ve piyasalaşma sürecinin tamamlanması yani tüm ekonomide piyasa disiplininin tesisi gerekir (Kornai,1992).

Bu amaçla **“K. Bütçe malî disipline uygun olarak hazırlanır ve uygulanır. Bütçe-nin denk olması asıldır. K. Bütçe bağlanırken, kamu sektörünün hacminin, piyasa-dan küçük olması gözetilir. K. Bütçenin asli görevi piyasalar için gerekli kamu hizmetlerini sağlamaktır. Dış borçlanma geri ödemeli kalkınma yatırımları ile sınırlıdır. Servis yükü, K.Bütçe hacminin % 10'unu geçemez. Sosyal transferler ve KİT görev zararları ayrıca bütçeleştirilirler ve bunla-rın toplamı, kamu yatırımlarının düzeyini aşamaz”**.

Sayıştayla ilgili 123. madde gerçekçi değildir: Öncelikle TBMM'nin seçtiği üyeler ile oluşan Sayıştay'ın, Siyasi Partiler veya Merkezi Bütçeli idareleri yani iktidarı denetlemesi mümkün gözükmemektedir. Oysa Sayıştay'ın kamu kesimindeki yolsuzlukları önlemesi, vergi gayretini olumlu etkilediğinden; üzerinde durulması gereken bir konudur.

Bu amaçla **“Sayıştay Merkezi İdare, Mahalli İdareler, Sosyal Güvenlik Kurumları kamu ortaklıkları ile siyasi partileri denetler. Sayıştay üyeleri Maliye'nin kurullarından, YMM Odalarından, Öğretim üyeleri ve Sayıştayca gösterilecek adaylar arasından, hükümetin iki kat önerisi ile C. Başkanı'nca seçilir.”** Sayıştay Sivil toplum denetimine açılmalı, daha katılımcı ve özerk bir yapıya kavuşturulmalıdır. İlke olarak Taslak'ta yer alan Türk Milleti adına yargı yetkisini kullanan tüm yargı organla-

rının, yargı bürokrasinin tekeline terk edilmesinde, kamu yararı yoktur. Yargı erkinin millet adına kullanılabilmesi için; mutlaka milletin temsilcisi olan seçilmiş organların, yargıçların atanmasında yetkili kılınması gerekir.

Piyasaların Geliştirilmesi: Taslaktaki 126. md. ile *devlete “piyasaları geliştirme, sağlıklı ve düzenli işletilmeleri ile tüketicilerin korunmaları, tekelleşme ve kartelleşmeden sakınılmaları görevleri verilmiştir”*. Taslak, zımnen piyasa ekonomisini hedef aldığı halde adı telaffuz edilmediğinden; piyasalar sözcüğünün geçtiği tek madde 126. md.dir.

*Öncelikle Anayasa'da öngörülen iktisadi örgütlenmenin gizlenmesi; Anayasacılık hareketimiz açısından da yeni fakat sakıncalı bir olgudur. Örneğin 1924 Anayasası (1937 değişikliği ile) açıkça “devletçilik” ilkesini kabul ettiğini açıklamıştı. Dahası Anayasa Komisyon ve Genel Kurul'da müzakere edilirken, iktisadi örgütlenmemize bir ad koyulmayacak mıdır?

*İkincisi, devletin, “*piyasaların geliştirilmesi*” diye İktisat Bilimi'nin kabul ettiği bir işlevi yoktur. Bundan kasıt olsa olsa “*piyasa başarısızlıklarının giderilmesi*” (Akerlof,1960) ise; açıkça zikretmek ve gerekçede açıklamak daha yerinde olur.

*Üçüncüsü bu madde “*devletin regülasyon işlevine*” ilişkin ise; rekabetin önlenmesi (Kahn,1998;18) durumunu içermektedir. Dolayısıyla bu maddede regülas-

yon işlevine ve üst kurullara bir gönderme yapılması yerinde olur. Ayrıca madde metninde sermaye ve para piyasaları yer aldığına göre; önemi dolayısıyla SPK ile TCMB'nin işlevlerine ve bu işlevleri ile sınırlı olmak üzere özerkliklerine de atıfta bulunulabilirdi. Ancak madde başlığında ve metninde yer aldığı şekilde devletin piyasaların sağlıklı ve düzenli işlemesinden sorumlu kılınması veya piyasaları geliştirme işlevini üstlenmesi, serbest veya rekabetçi sosyal bir piyasa ekonomisi ile bağdaşmaz (Rosen,1988;55).

**Dördüncüsü*, Anayasa bunların yerine iktisadi örgütlenmemizin adını koymak ve “*kaynak tahsis mekanizması*” tercihini açıklamak durumundadır. Planlama metninde yer almadığına göre “fiyat mekanizmasının” kabul edildiği sonucuna varmak mümkündür. Ancak bir Anayasada iktisadi örgütlenme ve kaynak tahsis mekanizmasının istidlalle, yani akıl yürütme ile çıkartılması tuhaf bir durumdur.

**Sonuncusu*, devletin kalkınma konusundaki işlevinin özellikle planlamanın açıklığa kavuşturulması gerekir (Gillis,Perkins,Roomer,Snodgrass,1988;121-146).

Çizelge : II

Anayasa Taslağının Piyasa Ekonomisine İlişkin Hükümleri		
1)	126. md	Piyasaların Geliştirilmesi
2)	28. md	Mülkiyet ve Miras Hakları
3)	29.md	Çalışma, Teşebbüs ve Sözleşme Hürriyetleri
4)	128.md	Özelleştirme ve Devletleştirme

Planlama ve DPT metinden çıkartıldığına göre; kalkınmanın doğal olarak piyasalara terk edildiği sonucuna varmak mümkündür. Devlet kalkınma konusundaki işlevini, piyasalara devredince, artık dolaylı olarak piyasalara hizmetle ve teşviklerle yerine getirecek demektir (Mises,1990b;36-39). Aşağıda Anayasa Taslağında yer alan piyasa ekonomisi ile ilgili referanslar yer almaktadır.

Bu açıklamaların ışığı altında 126. madde şöyle önerilebilir: “*Sosyal piyasa ekonomisi, iktisadi örgütlenme biçimimizdir. Devletin piyasa ekonomisine karşı görevi, piyasa başarısızlıklarının giderilmesi ile sınırlıdır. Rekabetçi fiyat mekanizmasının işletilmesi esastır. Devlet piyasalarda rekabetin korunmasından ve mübadelenin devamından sorumludur. Rekabeti sağlamak üzere; bu amaçla üst kurullar eliyle regülasyon yetkisini kullanabilir. Para, sermaye ve mal piyasaları ile ilgili borsa-ların üst kurulları özerk kurumlardır. Devlet kalkınmanın hızlandırılması için, piyasaları teşvik eder.*”

Devletleştirme ve Özelleştirme: Taslak'ta yer alan 128. md. “*devletleştirme ve*

özelleştirme” başlığından da anlaşılacağı üzere en ilginç veya çelişik maddedir denilebilir. Bir madde içerisinde hem devletleştirmenin; hem de özelleştirmenin düzenlenmesi devir alınan 1982 Anayasası için önceden öngörülmemiş olan, özelleştirme hareketinden kaynaklanan tarihi bir kaza olarak yorumlanabilir. Ancak bu maddenin Taslak'ta aynen korunması izah edilebilir bir durum değildir. Zira bu iki düzenlemeler işlem hükümleri olup, aynı madde içinde yer almaları başta yargı organı olmak üzere uygulayıcılar için yorum ve uygulama zorluğu yaratır.

Dahası Taslak'taki 128. md. yazılan **“kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler kamu yararının zorunlu kıldığı hallerde gerçek değeri üzerinden devleştirilebilirler”** hükmünün her önermesi, İktisat Bilimi açısından başka bir yanı sıra işaret etmektedir. Öncelikle hiçbir özel teşebbüsün kendisi, kamu hizmeti niteliği taşımaz (Akalin,2003;1-5). Tıpkı bakanlıklar teşkilatlarının, kamu hizmeti niteliği taşımadığı gibi. Daha doğrusu özel teşebbüsün sağladığı mal, kamu hizmeti niteliği taşıyabilir. Örneğin bir özel teşebbüsün, belediyenin temizlik işlerini üstlenmesi mümkündür.

Dolayısıyla devletleştirme kapsamına alınan özel teşebbüslerin kamu hizmeti yani sosyal mal sağlayan kuruluşlar olması beklenir. Ancak KHK 233 deki KİK tanımından da hareketle burada asıl kastolunanın kamu hizmeti sağlayan özel teşebbüsler değil; doğal tekeller (TCDD, BOTAŞ, TEK,

DHLİ, TELEKOM vb.) olduğu sonucuna varılabilir. Zira kamu hizmeti sağlayan kuruluşlar kamulaştırılabilir; fakat kişisel mal sağlayan kurumlar devletleştirilir (Rees,1984;1-7). Aslında bu maddeyi tehlikeli kılan husus; devletleştirme ile kamulaştırmanın birbirlerine karıştırılmış olması ve neticede devletin her özel teşebbüsü devletleştirme yetkisine kavuşturulması gibi bir keyfiliktir. İşte bu keyfilikten hareketle gelecekte bir sosyalist veya sosyal demokrat parti iktidara geldiğinde; bu maddeye dayanarak, özelleştirilen tüm KİT'leri fazlasıyla devletleştirerek, iktisadi örgütlenmemizi tekrar devletçiliğe dönüştürebilir.

Nihayet son bir çelişki, kamu yararı olduğu için; KİT'lerin özelleştirilmeleri yoluna gidilmektedir. Bir bakıma Türkiye bir geçiş ekonomisidir (Shatalin,1991;1-5) ve henüz piyasa ekonomisine geçebilmiş değildir. Bir başka deyişle kamu yararı, piyasa ekonomisinde yatmakta olup doğal tekeller için bile olsa; 128. md.deki düzenleme ile iktisadi örgütlenmenin riske atılması doğru olamaz. Devletleştirme savaş hali veya doğal afetler gibi “olağanüstü durumlar”da ve haciz gibi hukuki bir sürecin zorlaması ile geçici süreyle sınırlı kalmak kaydı ile düşünülebilir. Olağanüstü durumlarda ancak kiralama veya ihale gibi piyasa süreçleri işletilemez ise söz konusu olmalıdır.

Dolayısıyla 128. md. ikiye ayrılarak tekrar düzenlenmelidir. Özelleştirme ile ilgili hükümlere katılacak ilave bir husus yoktur. Devletleştirme ya tamamen kaldırılmalı ve-

ya olağanüstü durumlarla sınırlı olarak korunmalıdır. Madde şöyle kaleme alınabilir: *“Piyasa ekonomisi ve özelleştirme esastır. Devletleştirme ancak kamu hizmeti sağlayan özel teşebbüslerin veya özel doğal tekellerin, sözleşmelerini yerine getirememelerinin veya olağanüstü hallerin, kamu düzeninin bozulmasına yol açması durumunda; bu özel kurumların tercihan işletme haklarının veya mülkiyetlerinin geçici süre ile gerçek bedelleri karşılığında kamuya devridir.”* Ancak bu maddenin bile ikiye ayrılarak; kamu hizmetleri sağlayan teşebbüslerin, kamuya devrinin kamulaştırma maddesi içinde ele alınması ve devletleştirmenin ise; geçici ve doğal tekeller ile sınırlı tutulması doğru olur.

KİT’lerin Anayasal Konumu: Taslak’ta, KİT’ler ile ilgili hiçbir düzenlemenin yer almamasından, bunların tamamen özelleştirileceği anlamı çıkartılabilir. Bu durumda geçici bir madde ile KİT’lerin Anayasal bir tanımı yapılmalı ve elde kalacak KİT’ler için görev alanı belirlenmelidir (Boadway ve Wildasin,1984;168-187). Ancak yukarıdaki devletleştirme hükmü, özel teşebbüslerin devletleştirilmesi ile sınırlı da olsa; yeni KİT’lerin kurulmasına kapıyı açık tutmaktadır. Dahası KİT’ler özelleştirilirken, BİT’lerin (Belediye İktisadi Teşebbüsleri’nin) kurulması (Akalın,1994) ve bunlara kamu vakıfları, kamu personeli özel emekli sandıkları ile kamu derneklerinin işletmelerinin katılmasıyla, kamu iktisadi teşebbüsleri artmaya ve kamu sektörü

büyümeye devam etmektedir. Mahalli idareler ile ilgili maddeye **“Mahalli İdareler doğal tekeller dışında iktisadi işletme kuramazlar, varolanlar da -beş yıl içerisinde- özelleştirilirler”** hükmü ilave edilmelidir.

İktisadi ve Siyasi İktidarların Ayrıştırılması ve Kuvvetler Ayrımı: KİT’ler ve özelleştirilmeleri, piyasa ekonomisine geçişi de aşan bir öneme sahiptir. Zira piyasa ekonomisine geçişle siyasal ve iktisadi iktidarlar ayrılmış olacaktır (Friedman,1962,2-3). Siyasal ve iktisadi iktidarların hükümetin tekelinde olduğu bir ülkede kuvvetler ayrımı gerçekleşemez ve demokrasi popülizme/rant ekonomisine dönüşür. Devletçilik ülkemizde sermaye israfı yanında çürümeye de yol açmış olduğundan, özelleştirme bir an önce sonuçlandırılmalıdır. Nitekim iktisadi ve siyasal iktidarların ayrışmadığı bir ülkede kuvvetler ayrımı da mümkün değildir. Önce siyasal ve iktisadi iktidarlar ayrıştırılacak yani KİT’ler tasfiye edilecek sonra da kuvvetler ayrımı mümkün olabilecektir.

Ormanların Korunması (131. md.): Ormanların korunması ile ilgili maddeler, son derece kısıtlayıcıdır. Ancak ormanların devlet mülkiyetinde olmaları, korunabilmelerine yetmemektedir. Devlet, özel ormanları, ağaç kesimi ile yok olacağı endişesi ile engellerken; kendi ormanlarının yangınlarla ve tarla açılması ile ortadan kalkmasını önleyememektedir. Devlet ormanları için

de Coase Teoremi (Coase,1960;1-44) geçerlidir. Özel mülkiyete karşı duyulan kuşku, ormanlar konusunda da açığa çıkmaktadır. Bu amaçla madde sadeleştirilip kısaltılarak ve ana fikir olarak şu şekilde formüle edilebilir: “Devlet ormanları özelleştirilebilir ve yeni orman yetiştirmek üzere özel teşebbüse veya vakıflara arazi tahsis edebilir. Ancak özel veya kamu tüm ormanların denetim ve regülasyon yetkisi devlete aittir”.

NE YAPILMALIDIR?

Öncelikle Taslak'ın ekonomik sistemiği değiştirilerek iktisadi hükümler dört başlıkta toplanabilir:

- (1) İktisadi özgürlükler ve haklar
- (2) İktisadi örgütlenme ve kaynak tahsisi mekanizması
- (3) Devletin ekonomik işlevleri
- (4) Piyasa ve devlet ilişkisi ile iktisadi ve siyasal iktidarlar ayrımı.

Daha sonra devletin ekonomik işlevleri ele alınarak açıklığa kavuşturulur:

Devletin Ekonomik İşlevleri: Devletin ekonomik işlevleri sayılmalıdır:

- (i) tahsis: vergileme ve sosyal malların sağlanması/devletin hacmi
- (ii) istikrar (Para ve Maliye Politikaları),
- (iii) yeniden bölüşüm: (sosyal refah devleti veya sosyal piyasa ekonomisi),
- (iv) regülasyon (rekabetin sağlanması, doğal tekeller ve üst kurullar)
- (v) kalkınmanın teşviki ve modernizasyon.

Burada devletin son yeni iki işlevini

özellikle regülasyon ve kalkınmayı piyasa ekonomisi çerçevesinde ele alarak analiz etmekte yarar vardır. Doğal olarak bu her iki işlev de piyasa başarısızlıklarına gönderme yaparlar (Akalın,2006;15-20). Örneğin regülasyonlara devletin örtülü maliyeti adı verilmektedir (Rosen,1988,37). Yine vergilemeyi ve sosyal malları yani tahsis işlevini piyasa başarısızlıkları ile sınırlandırarak ve piyasa başarısızlıklarını da asgari-de tutarak işlemekte yarar vardır. Aksi halde anayasal düzenlemeler ile devletin başarısızlıklarına yol açılmış olur. Ancak devletin iktisadi işlevlerini piyasa ekonomisi ile uyumlu ve dar tutmakta yarar vardır. Aksi halde piyasa başarısızlıkları yerine devletin başarısızlıkları ortaya çıkar (Edwards, 2005;34-36).

Kalkınma İşlevi: Devletin kalkınma işlevinin dolaylı olacağı yani piyasaların teşviki ile yürütüleceği ve tasarruflar ile yatırımların özendirilmesi ile sağlanacağı dikkate alınarak bu düzenleme yapılmalıdır. Ancak “*devletin bu kalkınma için piyasaların teşvikine yönelik dolaylı ekonomik faaliyetlerinin koordinasyonu için bir ‘ekonomik danışmanlar kurulu’ (Council of Economic Advisers, 2007) ile ‘bir makro araştırmalar enstitüsünün’ kurulması önerilebilir*”. DPT bir makro araştırmalar enstitüsüne dönüştürülebilir veya yeni bir kuruluş kurulabilir. Bu Makro Ekonomik Araştırmalar Enstitüsü’nün icrai yetkisi olmayan bir danışma kurumu olması sağlanmalıdır. Böylece piyasalar, makro ekonomik konu-

larda bilgilendirilir. NBER (National Bureau, 2007) benzeri bu yeni kurumda, piyasa güçlerinin temsiline olanak vermek için; geçici sözleşmeli personele ve daha dar bir kadroya ihtiyaç vardır.

Aslında böyle bir makro ekonomik araştırmalar enstitüsü kamu sektöründeki alt yapı yatırımları çalışmaları, enerji, bilim ve ARGE politikaları, AB ile ekonomik ilişkiler, sektör seçimleri ve teşvikler ile Doğu ve Güneydoğu Bölgesel kalkınması vb. konularda izleme ve öneri raporları üretebilir ve üretmelidir de. Ancak bir demokratik Anayasa’da planlama kurumuna yer vermek; açık toplumun ekonomik örgütlenme modeli olan piyasa ekonomisi ile çeliştiğinden, daimi olarak demokratik olmayan ideolojileri, kısacası Sosyalizm’i sürekli davet eder. Tıpkı bedenın, ruhunu çağırması gibi. 1961 Anayasa’sı ile başlayan planlı devletçilik yaklaşımının, kısa sürede sağ-sol kavgasına dönüştüğü unutulmamalıdır.

Açık toplumun kalkınma yolu rekabetçi piyasa ekonomisinden, Sosyalizm’in kalkınma yolu ise planlamadan geçer. Türkiye hangi yola sapacağına bu Anayasa ile karar verecektir. Açık Toplum’un planlama ile birlikte varolabilmesi mümkün değildir. Geçmişte Anayasamızda yer verdiğimiz devletçilik ve planlama ile ilgili kararlarımızın kalkınmamıza ve demokratikleşmemize hizmet etmediği tarihen geri kalmışlığımızla sabittir (Thorburg,1949;35-36). Nitekim Türkiye’de DPT ve planlamanın, 1961- 1983 kargaşa dönemine katkıda bu-

lunduğunu ve sermaye israfına dolayısıyla geri kalmamıza yol açtığı ortadadır. Nitekim 4.Plan dolayısıyla TÜSİAD’ın gazete-lere verdiği ilanlara bakılınca (Milliyet,1979) bu tespitlerin yanlış olmadığı anlaşılır.

Regülasyon İşlevi: Regülasyon işlevini davet eden iki neden mevcuttur (Akça,2007;30-31): (i) Doğal tekellerin özelleştirilmeleri sonrasında regülasyonları gereği ile (ii) piyasa içinden rekabeti engelleyici gelişmelerin yani tekelleşmenin durdurulmasıdır. Diğer regülasyon konuları yani kalite ve fiyat denetimlerini yapmakla görevli devlet kurumları vardır. Regülasyon işlevi, piyasa aksaklıklarına gönderme yaptığı veya ölçek ekonomilerinin engellenmesine yol açması tehlikesi olduğu için önem arzeder. Ayrıca üst kurullar ve regülasyon işlevi, sistemin çürütmesine yol açar. Zira netice itibariyle piyasalarda rekabetle çözülebilecek hususların meclislere taşınması veya meclislerin piyasaları ikâme etmesine çalışmak demektir. Politikacıların veya meclislerin, müteşebbisleri ve piyasaları ikâme etmesini istemek rant ekonomisi yaratır. Dolayısıyla regülasyon işlevini çok dar tutmak ve geçici kılmak gerekir.

Sonuç:

Öncelikle Anayasayı bekleyen tehlike; mevcut ekonomi-politik durumumuza bir teşhis koymamasıdır. Çoğunluk kuralının işlediği bir demokraside; seçmen çoğunluğunun yani ortanca seçmenin vergi mükel-

lefi olamaması, demokrasiyi popülizme dönüştürür veya rant-sağlama mekanizması oluşturur. Taslak bu sorunu görmemezlikten gelmekte ve bir önlem de önermemektedir. Sivil Anayasa'daki çoğunluk baskısından ve istismarından yani popülizmden, azınlığı kim koruyacak ve sistemin çüremesini nasıl önleyeceğiz? Bu soruların cevapları Taslak'ta yer almamaktadır.

Ayrıca devlete verilen görevlerin bir piyasa ekonomisi ile bağdaşmayacak ölçüde geniş tutulması; sosyal devlet uygulamaları, sosyal dayanışma zeminine taşınan sosyal güvenlik, piyasaların denetimi ve sağlıklı işletilmesi, ekonomik ve sosyal haklar; kalkınma sürecimiz ile de bağdaşmadığından devletin başarısızlığını yaratacaktır. Devletin başarısızlığı ise; tanım olarak etkin kaynak tahsisinin başarılabilmesidir. Kanıtları ise; kayıt dışı ekonomi, işsizlik ve yoksulluk ile iktisadi geriliğimizin sürüp gitmesi olacaktır. Etkin olmayan iktisadi örgütlenmelerin, kısa dönemdeki fırsat maliyetleri, iktisadi krizler ve uzun dönemde ise geri kalmaktır.

Nitekim 1948, 1958, 1973, 1979, 1994 ve nihayet 2001 krizlerini doğuran, Anayasal iktisadi örgütlenmemizin ve devlet merkez-

li ekonomik uygulamaların, kalkınma gerekleri ve rekabetçi piyasa ekonomisi ile uyumsuzluğudur. Zaten 2001 niha-i krizinin, sistemi değiştirmeye itmesine ve fiilen bunun gerçekleştirilmeye çalışılmasına rağmen; yeterli özenin Anayasa'ya yansımadağı görülmektedir. Türkiye, adını koymasak da bir geçiş ekonomisi olup; henüz piyasalaşma sürecini tamamlayabilmiş değildir.

Yeni Anayasa, Açık Toplum'un Anayasası olmak kadar, Açık Ekonomi'nin de Anayasası bulunmak durumundadır. Dışa açık piyasa ekonomisinin kurallarını ihmal ederek hazırlanan ve adı bile konulmamış "iktisadi örgütlenmeler" ile kalkınmamız ve piyasalaşmamız mümkün değildir. Piyasalaşmayı ve kalkınmayı ihmal eden Anayasalar çare sayılamazlar. Bu tutumun değiştirilmemesi, yeni krizlere davetiye çıkarılması demektir. Dolayısıyla Anayasa Taslağındaki iktisadi örgütlenme modelinin yanlışları düzeltilmez ise; yeni ekonomik krizler, eninde sonunda bizi doğruyu bulmaya ikna edecektir. Zaten "yap-bozlarla", İktisat'taki "yaparak öğrenme süreci"ni, Anayasacılık hareketimize yadığımız düşünülebilir.

KAYNAKÇA

- Aaron, H. (1982), *Economic Effects of Social Security*, Washington, D.C. Brookings.
- Akalın, G. (1995), “Anayasamızın Piyasa Ekonomisi ile Uyumlaştırılması: Mali ve Ekonomik Hükümler ile Sosyal Hak ve Ödevlerin Yeniden Düzenlenmesi”, *Anayasa Yargısı Sempozyumu*, Ankara, Anayasa Mahkemesi: 71-89.
- Akalın, G. (2006), *Kamu Ekonomisi*, Ankara, Hacettepe, 2006, ss. 15-20.
- Akalın, G. (2002), *Türkiye’de Piyasa Ekonomisine Geçiş Süreci ve Ekonomik Kriz*, Ankara, TİSK.
- Akalın, G. (2002), *Türkiye’de Ekonomi-Politik Kriz ve Piyasa Ekonomisine Geçiş*, Ankara, Akçağ.
- Akalın, G. (2003), *KİT’ler ve Özelleştirilmeleri*, Ankara, Gazi.
- Akalın, G. (1996), “Kayıt Dışı Ekonomi Sorunu ve Yasa Tasarısı”, *Vergi Dünyası*, Haziran, 27-39.
- Akalın, G. (1994), “Yerel Yönetimlerin İktisadi Teşebbüslerinin Özelleştirilmesi” *Çağdaş Yerel Yönetimler* (3), sayı 6, Kasım :15-27.
- Akça, H. (2007), *Regülasyon Ekonomisi*, Adana, Nobel.
- Akerlof, G. (1970), “The Market for Lemons: Quality and Uncertainty of Market Mechanism”, *Quarterly Journal of Economics*, 84(3): 488-500.
- Barr, N. (1993), *The Economics of Welfare State*, Oxford, Oxford U.P.
- Bastiat, F. (1997), *Hukuk*, (Çev: Y. Arsan), Liberte, Ankara,.
- Berkes, N. (1968), *İkiyüzyıldır Neden Bolcalıyoruz?* Ankara, Yön Yayınları,.
- Beveridge, W.H.(1945), *Full Employment in a Free Society*, Newyork, Norton.
- Boadway R.- Wildasin, D. (1984), *Public Sector Economics*, Boston, Little and Brown,
- Buchanan, J. (1988), *The Political Economy of the Welfare State*, IIESR.
- Buchanan, J. (1993), *Property as a Guarantor of Liberty*, Aldershot, Edwards Elgar.
- Buchanan, J. (1997a) “There is a Science of Economics”, *Post Socialist Economy: Selected Essays*, Cheltham, E. Elgar:9-20.
- Buchanan, J. (1986), “Sources of Opposition to Constitutional Reform”, *Liberty, Market and State*, Brighthon, Wheatsheaf: 55-71.
- Coase, R. (1960), “The Problem of Social Cost”, *Journal of Law and Economics*, October:1-44.

- Council of Economic Advisers, <http://www.whitehouse.gov/cea/> (22.12. 2007)
- DPT (2006), 2007 Yılı Programı, Ankara, DPT, ,s.51.
- Fukuyama, F. (1989), “The End of the History”, National Interest, (16):3-18.
- Edwards, C. (2005), Downsizing the Federal Government, Washington, Cato.
- Erkan, H. (2000), Türkiye için Sosyal Piyasa Ekonomisi, Ankara, Konrad Adenauer Vakfı.
- Friedman, M. (1962), Capitalism and Freedom, Chicago, Chicago University Press.
- Gillis M.; Perkins, D.; Roomer, M.; Snodgrass, D. (1988), Economics of Development, Newyork, Norton.
- Gwartney, J. D.; Stroup, R. L. (1996), Temel Ekonomi, Ankara, Liberte.
- Hayek, F. (1960a), “Economic Freedom and Representative Government”, Chicago, Chicago U.P.;105-109
- Hayek, F. (1960b), “The Decline of Socialism and the Rise of the Welfare State”, The Constitution of Liberty, Chicago, The Chicago University Press:253-267.
- Hayek, F. (1960c), “The Decline of Law”, The Constitution of Liberty: 234-253.
- Hayek, F. (1960d), “Taxation and Redistribution“, The Constitution of Liberty: 306-324.
- Hayek, F. (1960e), “Labour Unions and Employment”, The Constitution of Liberty: 253-267.
- Hayek, F. (1960f), “Social Security”, a.g.e.,ss.285-306
- Jorges C.; Rodel, F. “ Social Market Economy as Europe’s Social Model”, <http://papers.ssrn.com>. Erişim:(19.Aralık.2207)
- Kahn, A. (1998), Economics of Regulations, London, MIT.
- Kornai, J. (1990), The Road to Free Economy, Newyork, Norton.
- Janos Kornai (1992), “The Post –Socialist Transition and The State: Reflections in The Light of Hungarian Fiscal Problems”, American Economic Review, May, Paper and Proceedings: 1-20.
- Kornai; J. (1992), The Socialist System, New Jersey, Princeton U.P.
- Krueger, A. (1974), “The Political Economy of the Rent Seeking Society”, American Economic Review, June: 291-303.
- Simon Kuznets (1959), “Distribution of Income by Factor Shares”, Economic Development and Cultural Change, vii, No.3, April.
- Lewis, S. (1984), Taxation for Development, Oxford, Oxford University Press,
- Milliyet (1979), 19-21 Mayıs.
- Mises, L. (1990), Economic Freedom and Interventionism, Newyork, The Foundation for Economic Education;36-39.

Mises, L. (1990a), “Wage Inference by Government”; *Economic Freedom and Interventionism*; 65-68.

Mises, L. (1990b) “The Market and State”, *Economic Freedom and Interventionism*: 36-39.

National Bureau of Economic Research (NBER), <http://www.nbre.org>, Erişim: (22.12.2007)

Rawls, J. (1974), “Concept of Distributional Equity: Some Reasons for the Maximin Criterion” , *American Economic Review*, (64): 141-146.

Rees, R. (1984), *Public Enterprise Economics*, London, Weidenfield and Nicholson.

Robbins, L. (1935), *An Essay on the Nature and Significance of the Economic Science*, London, MacMillan.

Rosen, H. (1988) , *Public Finance*, Irwin, Homewood.

Samuelson, P. (1988), Harward’da Maliye Politikası Semineri’nin Kuruluşu’nun 50.Yılı Kutlama Toplantısı, (Yayınlanmamış Tebliğ) , 20. Mayıs 1988.

Shatalin, S. (1991), *500 Days: Transition to Market Economy*, Newyork, St. Martin’s

Press.

de Soto, H. (1996), “Securing Property Rights: Foundations of Market”, *Economic Reform Today*, (1), , ss.1-9.

de Soto, (1987), H. *The Other Path*, Newyork, Tauris, ,ss. 10-20.

Stigler, G. (1971),“ The Theory of Economic Regulation” , *Bell Journal of Economics*, 2(1): 3-21.

Stiglitz, J. (1988), *Economics of the Public Sector*, Newyork, Norton.

Thornburgh, M. (1949), *An Economic Appraisal: Turkey*, Newyork, The Twentieth Century Fund.

Lester C. Thurow (1971), “The Income Distribution as a Pure Public Good”, *Quarterly Journal of Economics*, May: 327-336.

Varian, H. (1990), *Intermediate Microeconomics*, Newyork, Norton.

Winecki, J. (1997), *Political Economy of Reform and Change*, Newyork, Nova Science.

Yeni Anayasa Taslağı: Tam Metin, (2007), <http://www.haber7.com.htm>, Erişim: (23 Eylül 2007)